Høringssvar til forslag om endringer i forskrift om en verdig eldreomsorg - samboergaranti

Arbeidsgiverforeningen Spekter mener på prinsipielt grunnlag at det bør utvises forsiktighet med bruk av garantier og rettigheter til helse- og velferdstjenester. Utstrakt bruk av rettigheter, garantier og forskriftsfesting kan lede til en tiltakende rettsliggjøring av velferdsstaten og svekke fundamentet av tillit som den tradisjonelt har hvilt på.

Kommunalt selvstyre gir lokale myndigheter mulighet til å utforme og gi befolkningen tilbud basert på lokale forutsetninger. Tilbudet må alltid oppfylle lovpålagte krav, men innen rammene av disse vil kommunene ha handlingsrom til å utforme egne løsninger tilpasset lokale forhold. Utstrakt bruk av sentralt, forskriftsfestede rettigheter og garantier vil snevre inn kommunenes handlingsrom og dermed begrense det lokale selvstyret. Det kan føre til mer ensretting og mindre mangfold, som vil ha negative konsekvenser for en ønsket tjenesteutvikling og innovasjon.

I høringsnotatet skriver Helse- og omsorgsdepartementet at det er grunn til å tro at flere kommuner allerede har etablert gode rutiner og praksis for å vurdere og sørge for at eldre som ønsker det får bo sammen også på sykehjem eller i tilsvarende bolig. Det fremkommer ikke av høringsnotatet at kommuner i noen utstrekning svikter i å gi par som ønsker å bo sammen et slikt tilbud. Det synes altså som at dette er et tilbud kommunene er i stand til å etablere uten ytterligere spesifisering av «Forskrift om en verdig eldreomsorg».

Utredningsinstruksen stiller klare krav til innhold i beslutningsgrunnlaget, bl.a. om problembeskrivelse og dokumentasjon, relevans av tiltak og prinsipielle spørsmål de reiser. I høringsbrevet skriver departementet både at det finnes lite statistikk å ta utgangspunkt i, men at forslaget ikke vil ha vesentlige økonomiske konsenser. Samtidig skriver departementet videre at det kan ventes en «noe økt tjenesteproduksjon utover dagens nivå». Etter Spekters mening hadde det vært hensiktsmessig om mulige konsekvenser av forslaget hadde vært grundigere belyst.

Det fremkommer heller ikke hvordan finansieringen for den pårørende som ikke har vedtak om behov for plass på sykehjem eller annen institusjon skal ivaretas, og hvilket beregningsgrunnlag som skal legges til grunn for en eventuell egenandel.

Vi savner også nærmere vurdering av hva den pårørende kan forvente dersom partneren som har vedtak om f.eks. sykehjemsplass dør. Dersom tilbudet om å flytte inn på sykehjem sammen med syk partner skal finansieres ved egenbetaling basert

på tilsvarende beregningsgrunnlaget som langtidsopphold på institusjon, kan det sette paret i en økonomisk situasjon som medfører at deres felles bolig må avvikles før paret flytter sammen på institusjonen. Den pårørende vil da ikke ha en egen bolig å flytte tilbake til dersom den syke parten dør, og vi kan ikke se at de økonomiske konsekvensene for kommunene av dette er utredet.

Dette skaper usikkerhet både om hvorvidt prinsipielle spørsmål er godt nok belyst, og om samfunnsøkonomiske konsekvenser er utredet.

Spekter stiller også spørsmål ved de likestillingspolitiske konsekvensene av forslaget. Departementet skriver selv at forslaget skal bidra til å skape bro mellom pårørendeomsorgen og den offentlige helsetjenesten. Utbyggingen av de offentlige helse- og omsorgstjenestene de siste tiårene i Norge, har blant annet vært drevet av forutsetningen om at eldreomsorg er et offentlig ansvar. Det offentliges ansvar for eldreomsorgen – som medfører at ingen skal være avhengig av at familiemedlemmer stiller opp for å sikre basale behov - må kunne karakteriseres som en av de mest verdifulle av de universelle velferdsgodene. Det sikrer både verdighet og uavhengighet også ved livets sårbare slutt, men også fordi det sikrer at familiene får profesjonell hjelp til eldre og pleietrengende familiemedlemmer. Spekter minner om at menn har lavere gjennomsnittlig levealder enn kvinner, og fremdeles er det mer vanlig enn uvanlig at en ektemann er eldre enn sin hustru. En ordning med samboergaranti, kan oppleves som en oppfordring til en kvinne om å fortsette omsorgen for sin pleietrengende mann også etter at mannen har fått plass på en institusjon. Spekter kan ikke se at likestillingshensynet er tilstrekkelig utredet.

Med bakgrunn i usikkerheten rundt økonomiske konsekvenser og mulige konsekvenser for lokalt selvstyre, mangfold og innovasjon, har Arbeidsgiverforeningen Spekter kommet til at forskriftsfesting av en «samboergaranti» er et uforholdsmessig tiltak som vi ikke vil støtte.

Gunnar Larsen
Direktør for kommunikasjon og samfunnspolitikk